

«جشنواره علمی رشد»

«حوزه علمیه معصومیه قرچک»

مد و مدگرایی و بررسی عملکرد آن بر سبک زندگی اسلامی

استاد راهنما

خانم صائمی راد

پژوهشگران

زهرا اشتری فرد

لیلا حیدری

زینب رستمی

زهرا یاری

پاییز ۹۶

(الف)

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

چکیده

در تعریف مد و مدگرایی می توان چنین گفت که فرد سبک لباس پوشیدن، طرز زندگی و رفتار خود را طبق آخرین الگوهای روز تنظیم کند و به محض آنکه الگوی جدیدی در جامعه رواج یافت از آن پیروی کند. مهم ترین علت گرایش به مد، تنوع طلبی و زیبایی خواهی است. اگر مد در چهار چوب موازین شرعی و مورد تایید عقل باشد، ایرادی نداشته اما آنچه که مد را منفی و مذموم می کند، مد پرستی است که در نتیجه تقلید کورکورانه انجام می گیرد. متأسفانه هم اکنون بیشتر مدهای رایج در جامعه برگرفته از الگوهای بیگانه و فرهنگ غربی است. لذا ضروری است به این مسئله به طور جدی پرداخته و زمینه های پیدایش، اشاعه و ترویج مد مورد بررسی قرار گرفته، تا مناسب ترین راهکارها ارائه گردد در غیر این صورت آثار مخرب و جبران ناپذیر بسیاری را در پی خواهد داشت. از آنجایی که مد و مدگرایی، به عنوان ابزاری جهت تهاجم فرهنگی از سوی دشمنان مطرح است و جامعه را به نحو جدی تهدید می کند، باید اطلاعات کافی در این زمینه داشت و به مبارزه با آن روی آورد. برای رسیدن به این اهداف بایستی هویت ملی و تاریخی و ارزش های اسلامی را حفظ، و از نفوذ عوامل فرهنگی دشمن جلوگیری کرد. پژوهش حاضر با استفاده از روش توصیفی، تحلیلی و کتابخانه ای در صدد است به بررسی مد و مدگرایی و عملکرد آن بر سبک زندگی اسلامی بپردازد.

کلید واژه: مد – مدگرایی – سبک زندگی اسلامی

مقدمه

پیرامون مد و مدگرایی سخن بسیار گفته شده است و در بیان اهمیت و حساسیت این پدیده قرن و نوع برخورد با آن گفته ها و نظریات مختلفی ابراز شده است. آنچه در مد و مدگرایی مورد توجه و تاکید قرار گرفته، اساسی ترین عنصر فرهنگ ما، همان روش و سبک زندگی اسلامی باشد که به شدت هدف هجوم دشمنان واقع شده است. کشور های غربی خصوصا آمریکا با سرمایه گذاری های وسیع در دنیای مد تلاش می کنند تا نفوذ فرهنگ اسلامی را متوقف ساخته و تا آنجا که می توانند فرهنگ ماتریالیستی و مبتذل خود را به صورت گسترده به کشورهای اسلامی و شرقی خصوصا کشور ما وارد کنند.

در عصری که بسیاری از واژه ها معنای حقیقی خود را از دست داده اند، اشاعه ابتذال و فساد نام ترویج فرهنگ و خدمت به جامعه بشری به خود میگیرد و دفاع از هویت ملی و دینی، عقب ماندگی تلقی می شود و باند های آشکار و نهان مافیایی از هر وسیله ای برای استحاله فرهنگ و سبک زندگی اسلامی بهره می جویند.

طرح مکتب اسلام، پی جویی استقلال کشور و احیاء ارزش های دینی و بازگشت به فرهنگ خویش و نفی فرهنگ سرمایه داری است. لذا با نفوذ گسترده فرهنگ و مدگرایی غربی در جامعه و تغییر و تحول در سبک زندگی ها، لازم می آید به مسئله مد و مدگرایی و بررسی عملکرد آن بر سبک زندگی اسلامی پرداخته شود.

پژوهش حاضر شامل عناوین ذیل است:

در بخش اول جهت آشنایی اجمالی با مد و مدگرایی به تعریف لغوی و اصطلاحی آن پرداخته شده است سپس جایگاه مد در آیات و روایات اسلامی مورد بررسی قرار گرفته و سخنان و توصیه های بزرگان معاصر پیرامون این موضوع بیان شده است.

در بخشی دیگر، عوامل پیدایش، اشاعه و ترویج مد در صده اخیر و گروه های آغاز گر مد های امروزی و هدف و فلسفه پیدایی آن ها مورد توجه قرار گرفته و پس از آن، با مروری بر گذشته ایران اسلامی، تاریخ ورود اولین مد غربی به ایران مورد بررسی قرار گرفته است. از آن جایی که ترویج مدگرایی غربی، یکی از مهم ترین ابزار تهاجم فرهنگی به شمار می رود، لازم است مورد بررسی قرار گیرد و با بیان اثرات مثبت و منفی که می تواند بر فرد، اجتماع، سبک زندگی اسلامی و... بگذارد، این نتیجه حاصل می شود که مد از ابعاد گوناگون مورد توجه واقع می شود.

در پایان به بیان راه های مقابله با پدیده مد و مدگرایی پرداخته و یک نتیجه گیری کلی از مطالب را پیش روی خواننده قرار داده است. امید است این پژوهش مورد استفاده خوانندگان محترم قرار گیرد و بتواند راهگشا واقع شود.

مد در لغت

مدواژه ای فرانسوی است که به معنای طرز، اسلوب، عادت، شیوه، سلیقه، روش، رسم و باب روز است. Mode از ریشه لاتین modus گرفته شده است. این واژه پس از جنگ جهانی اول در پی نفوذ تمدن غرب به زبان فارسی راه یافت. (صبور اردو بادی، آیین بهزیستی در اسلام، ۱۳۶۸، جلد ۴، صص ۱۶-۱۵؛ رفعت جاه، هویت انسانی زن در چالش آرایش و مد، فصل نامه کتاب زنان، ۱۳۸۶، ص ۱۳۸؛ موسوی، مد و مدگرایی و جایگاه آن در سبک زندگی اسلامی، ۱۳۹۴، ص ۲۵)

فرهنگ دهخدا مد را این گونه تعریف می کند: «مد» لغتی فرانسوی و به معنای روش و طریقه موقت است که طبق ذوق و سلیقه اهل زمان، طرز زندگی و لباس پوشیدن و... را تنظیم می کند. شیوه ی متداول و باب زمان در شئون زندگی اجتماعی را مد گویند (دهخدا، لغت نامه، ۱۳۵۲، ج ۴۱، ص ۲)

مد در اصطلاح

مد در اصطلاح عبارت است از روش و طریقه ای موقتی که براساس ذوق و سلیقه افراد یک جامعه، سبک زندگی از جمله شکل لباس پوشیدن را تنظیم می نماید، نکته قابل تامل در این تعریف موقتی بودن رفتار است. بنا براین می توان گفت مد به تغییر سلیقه ناگهانی و مکرر همه یا بعضی از افراد جامعه اطلاق می شود. (شجاعی، جوانان و مدگرایی، نشریه حدیث زندگی، ۱۳۸۲، ص ۱۳)

همچنین دایره المعارف تطبیقی علوم اجتماعی، مد را شیوه های نسبتاً زود گذر کنش در آرایش شخصی یا طرز گفتار و بسیاری دیگر از رفتارها تعریف می کند (شایان مهر، دایره المعارف تطبیقی علوم اجتماعی، ۱۳۷۷، ص ۱۲۶)

فرهنگ علوم اجتماعی نیز مد را این چنین تعریف کرده است: مد را میتوان بصورت شکل ها یا الگوهای غیر منطقی و ناپایدار رفتاری تعریف کرد که به طور مکرر در جوامعی به وجود می آید که دارای نمادهای پایگاه ثابت نبوده و اعضای آن با استفاده از تقلیدهای انتخابی جهت دار در جست و جوی باز شناسی پایگاه و ابراز وجود هستند. این تقلیدها مجراهایی برای نمایش تمایلات و سلیقه های جمعی به وجود می آورند و علاوه بر این، ممکن است بر دگرگونی های اساسی زندگی خصوصی مردم و نظم هنجاری آن ها نیز تاثیر بگذارند.

همان گونه که میل به امروزی شدن و مدگرایی (که از ویژگی های دوران جوانی است) ناخواسته ما را به پیروی از الگو های بیگانه می کشاند ، غرور و احراز هویت نیز به همین دوره سنی اختصاص دارد بنابراین چه خوب است غرور و غیرت دینی را در خویش تقویت کنیم و میل به امروزی شدن و مدگرایی را با الهام گرفتن از آموزه های تمدن ساز اسلام و فرهنگ غنی اسلامی – ایرانی خویش و متناسب با هویت فرهنگی خود به فعلیت برسانیم و اندکی تأمل کنیم که آیا واقعا آن هایی که برای ما برنامه مد و پوشش میریزند و لباس و آرایش ما را مشخص میکنند، اجازه می دهند ما هم برای آنها پیشنهادی در رابطه با لباس داشته باشیم ؟

«قطعا اجازه نخواهند داد!»

منابع و مآخذ

قرآن کریم

- ۱- شیخ صدوق ، محمد بن علی بن بابویه، *الخصال* ، قم ، جامعه مدرسین، ۱۳۸۶
- ۲- طبرسی، شیخ حسن، *مکارم الاخلاق* ، قم ، شریف رضی، ۱۳۷۰
- ۳- طریحی ،فخرالدین، *مجمع البحرين* ،تهران ،کتاب فروشی رضوی، ۱۳۷۵
- ۴- مجلسی ، محمد باقر ، *بحارالانوار* ، تهران ، اسلامیة، مکرر
- ۵- اسحاقی ،سید حسین ،*گوهر عفاف* ،قم ،بوستان کتاب ،۱۳۸۹
- ۶- اکبری، محمد رضا، *تحلیلی نو و عملی از حجاب در عصر حاضر* ،اصفهان ،پیام عترت ، ۱۳۷۶
- ۷- پاینده ، ابوالقاسم ، *نهج الفصاحه* ، تهران ،دنیای دانش، ۱۳۸۲
- ۸- تمیمی آمدی ، عبدالواحد ،*تصنیف غررالحکم و دررالکلم* ، قم ، دفتر تبلیغات ، ۱۳۶۶
- ۹- حداد عادل ، غلامعلی ، *فرهنگ برهنگی و برهنگی فرهنگی* ، تهران ، سروش، ۱۳۸۲
- ۱۰- حر عاملی ، محمد بن حسن ، *الجواهر السنیه_کلیات حدیث قدسی* ، ترجمه زین العابدین کاظمی خلخالی، تهران، دهقان، ۱۳۸۰
- ۱۱- خانی ، محمد رضا، *پرنیان* ، قم ،اشک یاس ، ۱۳۸۹
- ۱۲- دهخدا ، علی اکبر، *لغت نامه دهخدا*، تهران، انتشارات دانشگاه تهران ، ۱۳۵۲، ج ۴۱
- ۱۳- رفیع پور، فرامرز، *جامعه روستایی و نیازهای آن*، تهران، شرکت سهامی انتشارات، ۱۳۷۰
- ۱۴- شایان مهر، علیرضا، *دائرة المعارف تطبیقی علوم اجتماعی* ، تهران ، کیهان، ۱۳۷۷
- ۱۵- شرفی ، محمد رضا، *جوان و بحران هویت* ، تهران، سروش ، ۱۳۷۹
- ۱۶- شریعت پناهی، سید حسام الدین ، *اروپایی ها و لباس ایرانیان* ، تهران ، قمس، ۱۳۷۲

- ۱۷- صبور اردوبادی، احمد، *آیین بهزیستی در اسلام*، تهران، دفتر نشر فرهنگ اسلامی، ۱۳۶۷، ج ۱ و ۲ و ۴
- ۱۸- طبرسی، شیخ حسن، *مکارم الاخلاق*، ترجمه، ابراهیم میر باقری، تهران، فراهانی، ۱۳۶۵، ج ۱
- ۱۹- غلامی، یوسف، *جلوه نمایی زنان و نگاه مردان*، قم، لاهیچی، ۱۳۸۱
- ۲۰- فاضلی، محمد، *مصرف و سبک زندگی*، قم، صبح صادق، ۱۳۸۲
- ۲۱- فیروزی، عباس، *مبانی جنگ نرم و ریشه یابی آن در تهاجم فرهنگی*، قم، شکوفه یاس، ۱۳۸۹
- ۲۲- کلینی، محمد بن یعقوب، *الکافی*، تهران، اسلامیه، ۱۳۶۲، ج ۱
- ۲۳- گولد، جولیس و همکاران، *فرهنگ علوم اجتماعی*، گروه مترجمان، تهران، مازیار، ۱۳۷۶
- ۲۴- مصباح یزدی، محمدتقی، *تهاجم فرهنگی*، قم، موسسه آموزش و پژوهشی امام خمینی (ره)، ۱۳۷۶
- ۲۵- مطهری، مرتضی، *نظام حقوق زن در اسلام*، تهران، صدرا، ۱۳۸۵
- ۲۶- _____، *اسلام و مقتضیات زمان*، تهران، صدرا، ۱۳۷۳، ج ۱
- ۲۷- موسوی، سید حسن، *مد و مدگرایی و جایگاه آن در سبک زندگی اسلامی*، قم، بوستان کتاب، ۱۳۹۴
- ۲۸- موسوی خمینی، سید روح الله، *صحیفه نور*، قم، موسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی (ره)، ۱۳۸۹
- ۲۹- مهدیزاده، حسین، *حجاب شناسی*، قم، انتشارات مرکز مدیریت حوزه های علمیه قم، ۱۳۸۱
- ۳۰- نراقی، احسان، *جامعه، جوانان، دانشگاه*، تهران، امیرکبیر، ۱۳۵۶
- ۳۱- نگارش، حمید، *هویت دینی و انقطاع فرهنگی*، بیجا، نمایندگی ولی فقیه در سپاه، ۱۳۸۰
- ۳۲- نور الهی، اکبر، *مدگرایی (تمدن با خود باختگی؟)*، قم، نسیم حیات، ۱۳۸۹
- ۳۳- هنسن، جوزف و همکاران، *آرایش مد و بهره کشی از زنان*، ترجمه افشنگ مقصودی، تهران، نشر گل آذین، ۱۳۸۱

پایان نامه :

۳۴- ابراهیمی، غیاث آبادی، سمانه، *بررسی تهاجم فرهنگی و راه های مقابله با آن*، تحقیق پایانی سطح دو کارشناسی، پاییز ۱۳۹۰

نشریات:

۳۵- استیری، لیلا و همکاران، *گریز از مرکز* (پرونده ای برای مد و مدلینگ در ایران)، فصل نامه تحلیلی سیاسی، اجتماعی، طنین اندیشه، شماره ۲۸، پاییز و زمستان ۱۳۹۵

۳۶- آزرمی، ید الله، *مد و لباس این بار در مجلس*، مجله سروش، شماره ۱۲۳۳، ۱۳۸۳

۳۷- اسفندیار، سرور، *واقعیت مدگرایی*، ماهنامه پیام زن، شماره ۱۹۶، تیر ۱۳۸۷

۳۸- بافکار، حسین، *نگاهی به پدیده مدگرایی*، طوبی، شماره ۲۱، شهریور ۱۳۸۶

۳۹- چراغی، حلیمه، *جوان و اصلاح الگوی مصرف*، گلبرگ، شماره ۱۱۱، تیر و مرداد ۱۳۸۸

۴۰- رفعت جاه، مریم، *هویت انسانی زن در چالش آرایش و مد*، فصل نامه کتاب زنان، شماره ۳۸، زمستان ۱۳۸۶

۴۱- شجاعی، محمد صادق، *جوانان و مدگرایی*، تهران، کیهان، دی ۱۳۸۲

۴۲- شفیعی، حسین، *جنون مدگرایی*، تهران، کیهان، دی ۱۳۸۳

۴۳- عطاپور، عمار، *بررسی پدیده مد و مدگرایی در جامعه*، امید انقلاب، شماره ۳۶۲، دی ۱۳۸۴

۴۴- گلی زواره، غلامرضا، *باید ها و نبایدهای پوشش (مدگرایی در لباس، آفات هویت و دیانت)*، ماه نامه زائر، شماره ۱۸۳، اسفند ۱۳۸۸

۴۵- وفا جو، مهدی، *مدگرایی*، صباح، شماره ۱۷ و ۱۸، پاییز و زمستان ۱۳۸۴

۴۶- گفت و گویی با حسن بلخاری، *مدگرایی و مدسازی*، پرسمان، شماره ۱۲، شهریور ۱۳۸۲

۴۷- گفت و گویی با حسن عباسی، *مدگرایی در واقع نوعی نوگرایی است*، پرسمان، شماره ۱۰، تیر ۱۳۸۲

روزنامه ها :

۴۸- ترکشوند، علی، مد نو آوری یا هنجار شکنی، روزنامه رسالت، شماره ۶۵۳۸، بی تا

۴۹- خانی، علی، اصلاح الگوی مصرف، روزنامه رسالت، شماره ۶۷۷۱

۵۰- فراهانی نسب، عباس، نگاهی به مسئله مد و مدگرایی در جامعه، روزنامه رسالت، شماره ۷۵۹۶،

۱۳۹۱/۵/۲

۵۱- محمدی فومنی، حسین، نقش مد و مدگرایی در تعاملات فرهنگی و جهانی سازی، روزنامه رسالت،

شماره ۷۵۷۱، ۱۳۹۱/۴/۳

۵۲- مهدوی، تبیان، وقتی صورت ها شبیه یک ماسک می شوند، روزنامه جام جم، ۱۳۸۵/۵/۲۴

۵۳- پدیده ای به اسم مد و مدگرایی، فرهنگ مهاجر، روزنامه رسالت، شماره ۷۰۵۸، ۱۳۸۹/۶/۲۲

۵۴- روزنامه همشهری، شماره ۳۴۵۷، ۱۳۸۲/۵/۱۵